

Szécinege – az év madara

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) 1979-ben indította el „Az év madara” nevet viselő programját, amellyel egy-egy arra érdemes madárfaj megővésének és fennmaradásának szükségességére kívánja felhívni a figyelmet. Az alapgondolat többek között az volt, hogy egy-egy ritka vagy érzékeny madárfaj megőrzésére tett erőfeszítésekre hívják fel az – akár teljesen laikusnak tekinthető – közönség figyelmét. Hamar kiderült, hogy a ritkaságok iránti fogékonyság (tekintve, hogy parlagi sast vagy kerecsensólymot az átlagember véletlenszerűen láthat csak, és akkor sem valószínű, hogy be tudja azt azonosítani) nem volt túl nagy, ezért fordult a program a közismert fajok felé. Így volt már az év faja – elsősre talán kissé meghökkentő módon – a mezei veréb, a füstifecske vagy a fülemüle.

Az idei évben hasonló státuszú fajra, a mindenki által ismert szécinegére (*Parus major*) esett a választás (lásd a címlapon). Ez a széles elterjedésű faj Eurázsia nagy részén megtalálható. Igen alkalmazkodó, ezáltal a mérsékelt övi tölgyesektől a dél-ázsiai magrove-erdőkig az élőhelyek széles skáláját elfoglalja, de a lakott területektől sem ózdkodik. Közismertségét az is növeli, hogy a városi környezetben nem ritkán költ postaládákban, de a célzottan madaraknak kihelyezett mesterséges odúkat is leginkább ő foglalja el. Csőrfelépítése lehetővé teszi az évszakos táplálékváltást, így még csak el sem kell vonulnia, hiszen a nyári rovarétrendről könnyen át tud állni a téli magevésre (míg a nálunk élő rovarévkök a téli időszakban a mediterrán vidékekre húzódnak). Persze kivételek azért lehetnek: van több olyan hazánkban visszafogott szécinke, amelyet fiókaként tőlünk majd’ 2000 km-re, Nyugat-Oroszországban gyűrűztek.

Szintén a tudományos célú jelölések (illetve visszafogások) révén ismert az egyes vadon élő madárfajok legmagasabb életkora, amely madarunk esetében 7,5 év. Természetesen az átlagéletkor jóval ez alatt van, de e néhány év alatt is egy szülőpár évente kétszer költ és nevel fel fészekaljanként átlag tíz fiókat. A fiókaneveléskor könnyen megfigyelhető a cinegék serénykedése, türelmes megfigyelők adatai alapján tudhatjuk, hogy a nyári időszakban egy pár naponta átlag 360 alkalommal hord eleséget a fiókáknak!

A rovarélet csökkenésével párhuzamosan állnak át madaraink az egyéb táplálékra, így a leggyakoribb vendégnek számítanak a téli időszakban kihelyezett madáretetőkön, ahol legszívesebben a nagy zsírtartalmú táplálékot (olajos magvak, faggyú, szalonnabőr) fogyasztják. A cinegék kíváncsisága és helyzetfelismerése is legendásnak mondható. A madarak városi léthez való alkalmazkodásának (az urbanizációnak) iskolapéldája az az 1920-as években leírt jelenség, mely szerint a cinegék megdézsmálják az angol tejszállítók által reggelenként az ajtók elé letett üvegekből – átszakítva annak vékony alumínium fedelét – a tej fölét. Alig egy évtized alatt ez a viselkedésforma általánossá vált az Egyesült Királyságban, de megjelent a kontinens észak-nyugati országaiban is. Külön érdekesség, hogy a német megszállás alatt Hollandiában majd’ egy évtizedre megszűnt a tejkiszállítás, s bár az említettek szerint a cinegék átlagéletkora jóval ez alatt van, amikor újra megjelentek a tejesüvegek a holland ajtók előtt, a cinegék „ott folytatták, ahol abbahagyták”.

A fentiekben leírtak alapján látható, hogy a szécinege sikeres fajnak állítható be, amelyet nehéz „zavarba hozni”. Ugyanakkor pont egy ilyen példán keresztül lehet bemutatni, hogy az élőhelyek és fajok eltűnése nem pusztán tudományos probléma. Napjainkra a természetes élőhelyek átalakítása, életközösségeik változatosságának csökkenése olyan mértéket ért el, hogy már nem csak a biológusok, ökológusok és a zöld szervezetek, de a kérdéssel nem foglalkozó lakosság egyre szélesebb rétegei is érzik ennek negatív hatásait.

Ma már a fajok eltűnése, a táj kiüresedése közvetlen, negatív hatásokat gyakorol a gazdaságra, a lakosság életszínvonalára, a nemzeti, kontinentális és bolygó szintű kereskedelemre, élelmiszerellátásra – azaz a társadalom szövetének egészére. Ezt továbbgondolva arra kell jutnunk, hogy a környezet és a természet védelmét nem tekinthetjük

továbbra is kizárólag állami feladatnak, hanem magunknak is kell tennünk ez ügyben! Az egyes embereknek, a családoknak, a helyi közösségeknek egyre nagyobb szerepe van a környezet- és természetvédelemben. Fontos, hogy ez tudatosodjon bennünk, illetve váljék világossá a döntéshozók számára is.

Az MME épp ezért választotta a 2011-es év madarának a széncinegét, mert ennek a gyakori madárnak a megmaradásában, állományának megőrzésében rendkívül nagy szerepe van a lakosságnak. A sok ezer kihelyezett mesterséges odú, a sok tízezer téli madáretető – nemcsak a vidéki, kertvárosi és agrárterületeken, de akár a lakótelepeken is – mind-mind hozzájárul ahhoz, hogy a széncinege ilyen sikeres tud lenni. Ezzel a példával erőt és hitet szeretnénk adni mindenkinek, bemutatva, hogy ha mindenki minden nap belerakja a maga hozzájárulását környezetünk védelmébe, akkor, és csak akkor van esély megőrizni, megvédeni azt, amink van!

Orbán Zoltán – Selmeczi Kovács Ádám